

Hostitelem zarázy sítnaté
v přírodní památce Hořečková louka
na Pile je pcháč zelený.
Foto Přemysl Tájek, 22. 7. 2025.

Překvapivý nález zárazy síťnaté v přírodní památce Hořečková louka na Pile

Vladimír Melichar, Pila u Karlových Varů

Každý terénní přírodovědec, ať již amatérský či profesionální, zaplesá, pokud se mu poštěstí učinit nějaký jedinečný nález. Mezi takové radosti počítáme objev hodně vzácného druhu či druhu, který v dané oblasti nebyl dosud vůbec znám. Takových nálezů nebývá mnoho a už vůbec se neočekávají na dlouhodobě sledovaných a pravidelně navštěvovaných lokalitách.

O to větší radost jsem měl z botanického objevu, který se mi podařil v září 2024 v PP Hořečková louka na Pile. Při tradičním sčítání hořečků drsných Šturmových, které jsme tu prováděli spolu s přítelem MUDr. Jaroslavem Frouzem, jsem došel až k porostu pcháčů zelinných na okraji lesa a zůstal jsem překvapený stát. Oj! Do výšky 0,5 metru a možná i více se zde tyčil již odkvetlý květní stvol rostliny z rodu záraz. Zárazy znám docela dobře ze sousedních Doupovských hor, kde se vyskytuje hned 8 druhů záraz a jim příbuzných mordovek. Také při cestách do nížin a pahorkatin se s nimi na stepních lokalitách občas setkávám. Ale na Pile? V CHKO Slavkovský les? O žádném jiném výskytu těchto rostlin jsem neměl ani potuchy!

Nutno přiznat, že jsem po pátrání v botanických databázích přeci jen dvě zmínky o výskytu záraz ve fytogeografickém okrese 28. Tepelské vrchy, kam Hořečková louka spadá, objevil. Jednou je údaj o neurčeném druhu zárazy na Pluhově boru (Masopustová, 2009), na podrobnosti si autorka nálezu bohužel již nevzpomíná, druh tehdy zůstal nesebrán a neurčen. Druhou zmínkou je Preslův historický údaj (1873) o výskytu mordovky větevnaté na polích s konopím,

tabákem a kukuřicí v okolí Teplé. Příčinou ojedinělého výskytu záraz a mordovek na území severozápadních Čech je bezpochyby nevhodné geologické podloží, zárazy se totiž vyskytují výhradně na bazických nebo alespoň neutrálních substrátech.

Přestože poznávání záraz je náročná disciplína zahrnující často téměř detektivní vyhrabávání propojených kořinků za účelem identifikace hostitele, určení druhu na Hořečkové louce bylo poměrně jednoduché. Velká rostlina s fialovými bliznami a žilkováním stejné barvy, parazitující evidentně na pcháči zelinném (*Cirsium oleraceum*), to je přeci jasná **záraza síťnatá (*Orobancha reticulata*)**, kriticky ohrožený (C1b) druh! Oj podruhé! Záraza síťnatá je jednou z mála záraz, která vystupuje až do vyšších poloh mezofytika, je to druh lesních lemů a příkopů či okrajů pasek. Parazituje na pcháčích (*Cirsium*) a bodlácích (*Carduus*). Nejbližší lokality jsou v Doupovských horách, na více místech byla nalezena v Českém Středohoří, na Mladoboleslavsku, v okolí Jeseníku, Brna a na Pálavě.

O zárazích (*Orobancha*) a jejich blízké příbuzných mordovkách (*Phelipanche*) je známo, že jsou holoparazité - to znamená, že jsou zcela závislé na hostiteli, kterého obírají o živiny, vodu i minerální látky. Neumí fotosyntetizovat a mají zakrnělé listy, jsou dlouhověké a nevykvétají každý rok, pouze za příznivých podmínek. Jsou obvykle vázané na jeden hostitelský druh či rod, přestože občas úspěšně napadají i jiné druhy. Pro jejich šíření je klíčové, aby došlo k interakci mezi semeny a kořenem hostitele. Vytváří proto neuvěřitelné množství

semen, až statisíce na jednu rostlinu. Semena jsou lehká a šíří se větrem. K lákání hmyzu při opylování přispívají jejich krásné výrazné květy uspořádané bohatých klasech. Všechny původní druhy záraz v ČR jsou považovány za ohrožené a jsou uvedené v Červeném seznamu.

Záza na Hořečkové louce vykvetla i v roce 2025, opět to byla pouze jedna rostlina. Krásná a výjimečná. ■

Záza síťnatá (*Orobancha reticulata*) má bohaté květenství a doslova hříví barvami. Jedním z určovacích znaků druhu je tmavá blizna a červenofialové žilkování květů. Tmavě červenofialová až černavá barva bývá obvykle přítomna i mezi žilkami v horních částech korun květů a tmavá bývá také alespoň část žláznatých chlupů na vrcholcích květů.
Foto Jaroslav Frouz, 20. 7. 2022.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ V NPR Pluhův bor a PR Viček probíhá rozsáhlá **vyřezávka stanovištně nepůvodního modřínu a smrku**. V roce 2025 bylo vytěženo 490 m³ modřínu a 290 m³ smrku, na příští rok je plánováno dalších 500 m³. Cílem opatření je prosvětlení reliktních hadcových borů a podpora jejich bylinného patra.

■ 20. srpna 2015 proběhla pravidelná údržba hráze **rybníčku u Rankovic** na Tepelsku spočívající v posečení vysoké trávy a kopřiv na hrázi. Zdejší drobná nádrž bez stálého přítoku je majetkem Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky. V nádrži – přes léto z velké části vysychající – se pravidelně vyskytují zvláště chráněné druhy živočichů, například čolek horský, čolek velký, blatnice skvrnitá nebo skokani krátkonozí. Přežívá zde i nepočtená populace kriticky ohroženého **karase obecného**. Během letošní návštěvy lokality jsme sítkováním v zátopě výskyt karase potvrdili – odchyceni byli dva zhruba pěticentimetroví jedinci.